

Irské mýty – Uladský cyklus

- někdy též anglosasky jako **Ulsterský cyklus**
 - **Ulster**: historická provincie na SV Irska (jeho větší část tvoří dnešní Severní Irsko, součást Velké Británie)
- odehrává se v Ulsteru
- ústředním tématem je střet mezi **ženským a mužským řádem** (původní matriarchát vs. ustavující se patriarchy)
- hlavní hrdina: **Cúchulainn** [kuchulen/kuchulan]
- neznáme stáří původních ústních podání
 - byla zaznamenána poměrně pozdě, v té souvislosti asi částečně upravena
- Cúchulainn i jeho současníci jsou nahlíženi jako **mytické postavy**, částečně se již dají uchopit i **historicky**: např. **král Conchobar** [konchobar] žil pravděpodobně v 1. stol. n.l.

- přechod od **matriarchátu** k **patriarchátu**, ke kterému v té době u ostrovních Keltů docházelo, je mj. zřejmý i z tradovaných rodokmenů:
 - **Conchobar** má ještě přídomek „**syn matky**“ jménem Nessa („*mac Nessa*“), ale **Cúchulainn** už je řečený „**syn otce**“ jménem Sualtam („*mac Sualtam*“)
- pro zpřehlednění vztahů hlavních postav Uladského cyklu viz **rodokmen** tzv. **Rudého křídla**
 - **Rudé křídlo** byl název části **Conchobarova hradu** zvaného Emain Macha v sídelním městě Uladu, kde se scházeli **hrdinové** oddaní královi
 - další část hradu, kde se konaly významné slavnosti, se nazývala **Pestrobarevné křídlo**

- **pramatka** všech hrdinů severního Rudého křídla se jmenuje **Maga** [maga/moga]
 - pochází z božského rodu **Danannů** nadaného magií a je považována za **dceru krále elfů z Newgrange** (krále jménem Oenguse)
- pramatka Maga měla děti se 2 muži
 - **3 dcery** s druidem a věštcem **Cathbadem** [kahbadem]
 - **1 syna** s bojovníkem **Rossem**
- jejími slavnými vnuky jsou **Cúchulainn** (jehož otec byl sluneční bůh **Lug**), **Noisi** a **Conc**
- hlavní linií Uladského cyklu je obsáhlý mytický **cyklus o Cúchulainnovi**, postranní mýty tohoto cyklu nebudeme rozebírat

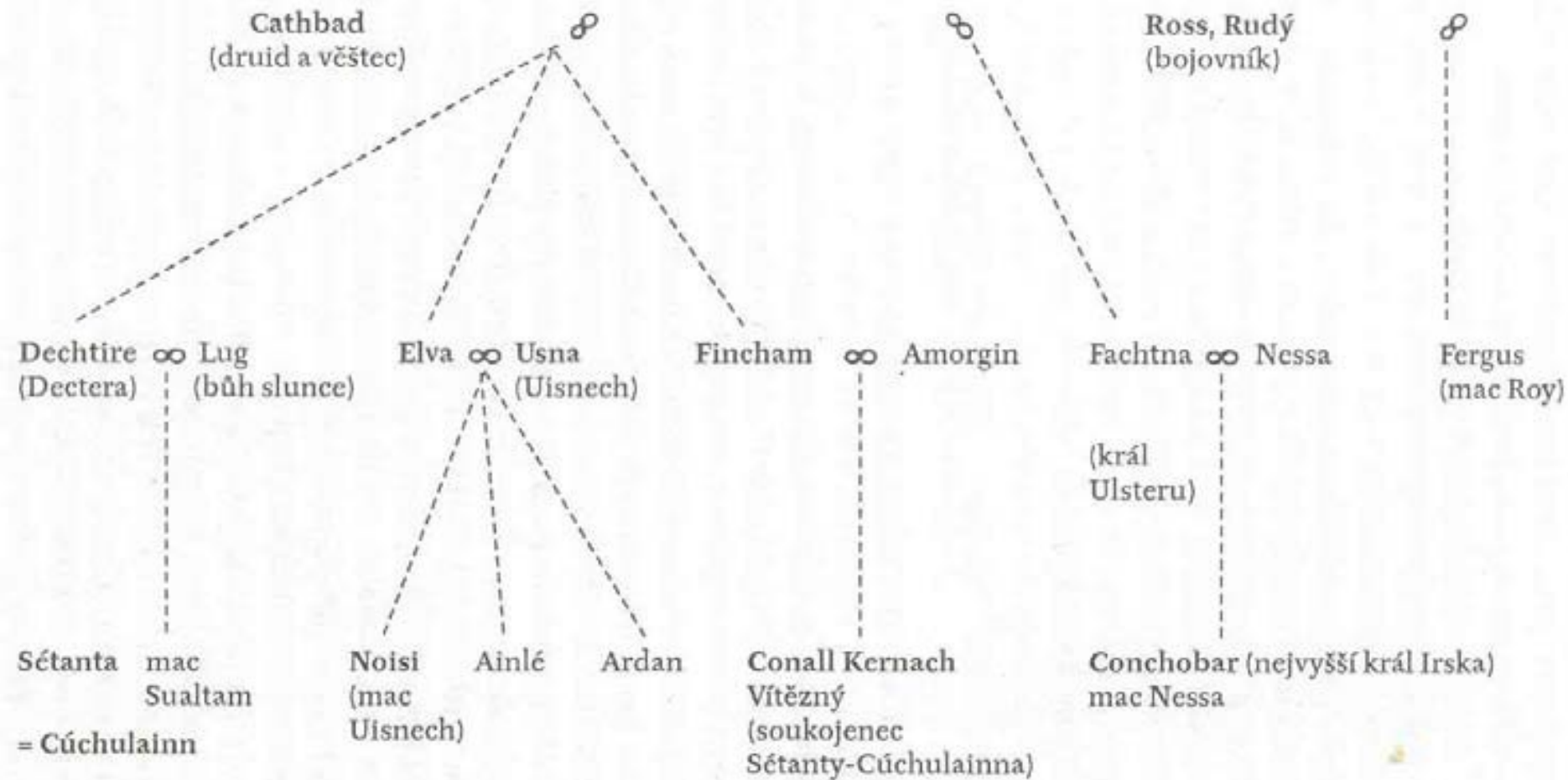
Rodokmen Rudého křídla

Maga

Roy

Cathbad
(druid a věštec)

Ross, Rudý
(bojovník)

Cúchulainovo narození a mládí:

- počátek nám připomíná pohádku o **Plaváčkovi** a **Dědu Vševědu** (viz slovanský bůh Svantovid)
 - jednou při lovu jel král Uladu **Conchobar** [konchobar] na voze, který řídila jeho **sestra Dechtire** [dechtire]
 - irská tradice tvrdí, že Conchobarova data narození i smrti se ztotožňují s **Kristovými** – jeho matka se podle mýtu napila z řeky vody, v níž plavali **2 červi**, jejich pozřením prý **otěhotněla**
 - Dechtire v mýtech vystupuje též jako jeho **dcera**, někdy na sebe brala ptačí podobu, ve které lákala smrtelníky do brány vedoucí do zászvědí (snad vznikla postupným zesvětštěním lokální formy bohyně **Velké matky**)
 - náhle se na pole snesli **ptáci** a lákali královský vůz stále dál, až nastala **noc**
 - cestující našli přístřeší ve stavení jakéhosi **sedláka** u říčky Boyne
 - netušili, že jsou v **mytické krajině** a že se dostali na **zászvětní dvorec** a sedlák byl ve skutečnosti **sluneční bůh Lug**

- selka (Lugova žena) tam oné noci **porodila syna**, Dechtire jí při porodu pomáhala
- následujícího dne si Dechtire vzala **dítě s sebou** s tím, že je vychová na královském hradě
- podle některých náznaků selka při porodu **zemřela** (pokud by šlo o **bohyni plodnosti**, mohlo by to odkazovat k tomu, že skončila **vegetační doba** a ona se na zimu odebrala do podsvětí jako antická **Persefona**)
- téže noci na onom zásvětním dvorci vrhla klisna **dvě hříbata**, jež novorozenec dostal **darem** (byli to později proslulí Cúchulainnovi koně **šedák** Liath Macha a **vraník** Dub Sainglenn)
- **Dechtire** svého svěřence milovala, zanedlouho však **zemřel**, s čímž se nedokázala smířit...
- tu k ní ve spánku přišel muž, jenž se jí dal poznat jako sluneční **bůh Lug**, a řekl jí, že to on ji tenkrát zavedl k onomu dvorci u říčky Boyne a že tedy přenocovala u něj a nyní zesnulé dítě je jejich společný syn
- toto dítě že porodí znovu, protože on teď vejde do jejího lůna, následkem čehož ona otěhotní s bohem Lugem, a narozený syn ať dostane jméno **Sétanta** (později zvaný **Cúchulainn**)

- k **neposkvrněnému početí** došlo prostřednictvím malé bytůstky, jež **Dechtire** skočila do úst z **nápoje** – symbolika **duchovního oplodnění**, jež se v irských mýtech vyskytuje vícekrát (viz následně snadné přijetí křesťanské věrouky irskými Kelty)
- **Sétanta** se tedy **narodil dvakrát**, je tudíž božského i lidského původu (dvakrát se narodil např. i řecký bůh **Dionýsos**)
- když Dechtire otěhotněla, **zasnoubil ji král Conchobar** se **Sualtamem** (syn jedné elfky), jenž se stal Sétantovým pozemským otcem
- chlapce dali po narození do **opatrování** k Dechtiřině sestře **Fincham**, která jej vychovávala spolu se svým synkem **Conallem**
- když **Sétantovi** bylo **pět let**, neposlechl Finchamu a vydal se do **královského sídla**: na **hřišti** před hradem spatřil **50 hradních kluků** (jeho vrstevníků), kteří zrovna nábožně naslouchali **výuce mistra Follamanna**, jednoho ze synů krále Conchobara
- Sétanta vyběhl s **bronzovou pálkou**, **stříbrným míčem**, **šipkami** a **odražečem** – v běhu míč a šipky obratně házel před sebe a zase je chytil, čímž se sice zviditelnil, provinil se tím však proti dvorské etiketě

- Sétanta totiž neměl ponětí, jaké chování bylo v takové společnosti adekvátní, a troufale se vychloubal vším, co uměl...
- Follamann poslal všech 50 chlapců na vetřelce, který porušil přísná pravidla skupiny: podle zvyklostí se měl nováček nejdřív **představit**, ostatním se zpočátku **podřídít** a požádat je o **ochranu** – a tím se nechat **přijmout do kolektivu** (iniciace do skupiny)
- kluci se na něj vrhli s koulemi a oštěpy, on se však ubránil – oštěpy srazil k zemi a útočníky pronásledoval
- smír musel sjednat sám **král Conchobar**, který Sétantu předal do ochrany ostatních kluků a ke **společné výchově**
- malý Sétanta se tím odloučil od své matky (resp. tety vychovatelky) ve svých **5 letech**, tedy v době, kdy se tehdy synové běžně odvraceli od matky, aby se odloučili od **světa žen** a přilnuli k **mužskému světu** (setrval tam do svých 7 let, kdy se pustil na svou 1. hrdinskou výpravu)
- skvěle už tehdy ovládal **dětské zbraně** (není jasné, od koho se to naučil, později ho však v zacházení se zbraněmi bude cvičit bojovnice)

- Sétanta byl nejen silný a zručný, nýbrž i chytrý, a tak se nechal o zvycích a mravech v královské společnosti poučit od samotného krále
- omluvil se za neznalost pravidel, a král ho včlenil mezi jeho vrstevníky
- poté se vyznamenal **1. hrdinským činem**, když zabil obávaného hlídacího psa **kováře Culanna**:
- Culann totiž pozval krále Conchobara i s jeho družinou na **hostinu** a král vybídl **Sétanta**, aby jel s nimi
- Sétanta si chtěl ještě dohrát nějakou hru, a tak slíbil, že za nimi dorazí později
- všichni u kováře **hodovali**, na pozvaného chlapce zapomněli, a když nastal soumrak, **zavřeli vrata** dvorce a pustili z řetězu **bojového psa**
- jakmile Sétanta dorazil a pes na něj **zaútočil**, mrštil mu do chřtánu tak prudce **stříbrný míč**, až mu proletěl tělem a vyletěl ven zadkem, načež psa popadl a jeho hlavou udeřil o kamenný sloup
- kováře Culanna smrt hlídacího psa velmi rmoutila – Sétanta mu nabídl, že se sám **stane jeho psem** a bude střežit jeho majetek, dokud si nevychová nového psa

- Sétanta se od té doby jmenoval **Cúchulainn** (tj. „Culannův/Chulainnův pes“)
- „**Cú**“ coby **epiteton psa** bývalo u keltských válečníků běžné, v tomto případě se však vázalo ke konkrétní události
- Cúchulainnův vztah ke psům ho pak provázel celý život – nesměl sníst **psí maso** (osobní tabu), což však později porušil a přivodil si tím zkázu
- v původním mýtu mohlo jít o jakési **rituální přijetí** do hrdinského **spolku psů** – jeho nové jméno svědčí o tom, že mladý hrdina náležel ke klanu čili **totemu psů**
- Cúchulainnův čin zabití hlídacího psa má **dvojitý aspekt**:
 - **1)** pozitivní: získal cosi jako **kmenovou identitu**
 - **2)** negativní: provinil se na svém **totemovém zvířeti** – měl by tedy zemřít, **totemismus** však v té době už asi tolik neplatil (podobně např. u indiánů – např. členové Spolku medvědů nesměli zabíjet ani jíst své totemové zvíře, tedy medvěda, a za to od něj získávali posvátnou sílu, např. léčitelskou)
- Cúchulainn se zachránil tím, že se **identifikoval se psem** a určitou dobu odčiňoval svou vinu tím, že sám představoval **hlídacího psa** – coby bojovník tím získal **schopnosti bojového psa** a navíc zůstal v blízkosti a pod vlivem kováře (jehož jméno Culann rovněž poukazuje na **psa**)

- kovář se stal chlapcovým pěstounem a **mistrem** v mnoha uměních, k nimž tenkrát nesporně patřily i **magické schopnosti kováře** (viz např. mocní sibiřští šamani-kováři, kteří byli obávanější než obyčejní šamani)
- a tak byl Cúchulainn připraven na svou 1. hrdinskou výpravu...

1. Cúchulainnova hrdinská výprava:

- podnikl ji ve svých **7 letech**
 - zaslechl, jak kolemjdoucí druid říká svým žákům:
„Požádá-li dnes některý chlapec o výzbroj, stane se proslulým bojovníkem. Nebude však žít dlouho, nicméně jeho sláva přečká věky.“
 - Cúchulainn odhodil **hračky**, předstoupil před krále a požádal ho o **zbraně**
 - všechny meče a oštěpy, které mu nabídli, však zlámal
 - spokojen byl, teprve když dostal zbraně samotného **krále Conchobara**
 - přistoupil k němu onen druid a zopakoval své proroctví
 - Cúchulainn odpověděl: „I kdyby můj život trval jen jeden den a jednu noc, důležitá je pro mě posmrtná sláva,“ naskočil na králův válečný vůz a poručil vozataji, aby zapřáhl a vyrazil

- vůz řídil královský vozataj (svého vozataje **Laega** našel Cúchulainn až později), ještě stále se totiž identifikoval s králem a jeho věhlasem (za sebe zatím nedokázal převzít plnou odpovědnost)
- když vyrazil na 1. hrdinskou výpravu, znamenalo to podle tehdejšího zvyku, že se musí vrátit s **uťatou hlavou nepřítele**
- vyjeli na kopec, z něžž byl výhled na celou zemi:
- v nížině se vinula **řeka Nechta** a stál tam i **Mac Nechtův hrad** (tj. „hrad Nechtova syna“, *mac = syn*)
- vozataj ho varoval: „Nechtovi synové se vychloubají, že už pobili víc uladských mužů, než kolik jich ještě zbývá naživu.“
- o to víc chtěl Cúchulainn pokračovat v cestě na nepřátelské území
- dojeli ke **kamennému sloupu**, přes něžž ležela **dřevěná obruč** se zprávou pro kolemjdoucí:
Kdo tudy projde, bude vyzván k boji
(šlo o hraniční kámen s varováním)
- Cúchulainn však k vozatajovu zděšení varování nedbal a klidně se na nepřátelském území uložil ke spánku...

- záhy se dostavil **1. Nechtův syn** jménem Chytrý (Fiol): vysmíval se cizinci a vyprovokoval ho k tomu, že mu Cúchulainn pálkou **vmetl do hlavy „železné jablko“**, načež mu **uťal hlavu** a započítal si ji jako 1. trofej (viz zářezy na bojové holi bojovníků původních amerických kmenů)
- **2. Nechtův syn** se jmenoval Lstivý (Tuachall) a byl skolen Cúchulainnovým **oštěpem**
- **3. syn** jménem Vlaštovka (Fandle) chtěl bojovat výhradně ve vodě (tedy v mateřském živlu), přesto Cúchulainn i jeho porazil – a sice mečem
- Nechtovi synové byli děti **vodního božstva řeky Necht** (šlo o pramen řeky **Boyne**, u které se v sedlákově obydlí ubytovali jeho 2. matka Dectire a tehdejší král Conchobar a kde je hostil bůh Lug)
- Poznámka:
 - **všichni 3 synové řeky Necht** byli chytří, lstiví a hbití jako vlaštovka ve vzduchu, byli však **syny své matky**, zatímco Cúchulainn se už v 5 letech od **matky odloučil** a nyní byl ve službách krále synem svého otce – a tak je porazil, neboť v sobě nosil zděděné **vědomí svého otce**, boha slunce Luga

- se **3 hlavami** poražených na voze se vydal i s vozatajem na zpáteční cestu:
- Cúchulainn byl jako v opojení – cestou chytil **2 jeleny** a živé je uvázal k vozu, pak ulovil **8 labutí** a rovněž je upoutal k vozu
- nad vozem šuměla ptačí křídla, vedle něj klusali divocí jeleni a před ním se řítily vpřed královi koně, což vozataje natolik mátlo, že předal Cúchulainnovi opratě
- s vozem se mladý bojovník **za časného rána** blížil – stále ještě ve stavu **zběsilosti boje** – k sídlu krále Conchobara, obrácen k hradu **levou stranou vozu**, což bylo znamení, že dotyčný chce **bojovat**
- z hradu mu poslali naproti **50 žen** (v čele s tehdejší Conchobarovou chotí), ty před ním obnažily **ňadra** – chlapec si skryl obličej do dlaní, ještě nesnesl pohled na odhalené dospělé ženy
- mezitím se ho zmocnili královští muži a postupně ho strčili do **3 sudů** se **studenou vodou**, aby jeho rozpálení zchladili:
- 1. sud se žářem chlapce **rozletěl** na třísky, ve 2. začala **vřít voda**, až se vypařila, ale sud už vydržel pohromadě, teprve ve 3. sudu Cúchulainn **zchladl** natolik, že se vzpamatoval

– touto ponornou lázní skončila jeho **iniciace bojovníka** (snad symbolika **potní lázně** – tj. očista těla i ducha)

– když z něj opět udělali člověka, vypadal prý následovně:

Úžasnými barvami hrála Cúchulainnova tvář. Purpurově mu žhnuly líce. Světlé vlasy mu sčesali od ucha k uchu a zářily jako březové listí ve svitu podzimního slunce. Učesali mu pěšinku tak hladkou, jako by ji kráva olízla. Šat měl utkaný ze zlatých nití a zelený plášť sepnutý stříbrnou jehlicí.

(oděv odpovídal tomu, že byl synem slunečního boha, jehož roucho bývalo popisováno stejně)

– když byla jeho první bojová zběsilost zchlazena, seděl učesaný u strýcových nohou

– kolem vozu mu poletovaly **labutě** – ptáci jeho elfí přízně (i v pozdějších líčeních často slýcháme, že **duchové povětrí** kolem něj šumivě poletovali, když někam mířil na bojovém voze)

– **jeleni** odkazují k **zásvětí**, k němuž měl Cúchulainn zvláštní vztah (v mnoha mýtech či pověstech se vypráví, jak jelen či srna **vábí lovce** do lesních houštin a pak se ukáže, že jde o bytost z **jiného světa**)

Cúchulainnovy námluvy:

- na **hostině** v královském paláci u krále Conchobara měli vysoce postavení **šlechtici** předvést své dovednosti:
 - v sále bylo k tomu účelu napnuto **lano**, Cúchulainn všechny předčil – na laně předvedl „**umění jablka**“ (zřejmě žonglování s železnou střelou), pak „**umění oštěpu**“ (jejž v běhu chytil) a nakonec „**umění kraje štítu**“ (skočil protivníkovi na kraj štítu a zasadil mu smrtelný úder)
 - přítomné ženy byly z jeho dovedností u vytržení
 - Cúchulainn se odlišoval od ostatních tím, že měl v 1. **oku 3 panenky** a ve 2. dokonce **4**, dohromady tedy 7 (podle jiné verze v každém oku 7 panenek), navíc měl na každé ruce i noze po **7 prstech** a místo nehtů **orlí drápy** (sluneční symbolika)
 - tím se chtělo patrně poukázat na to, že byl nejen **obratný**, ale také že **viděl** mnohem víc než jiní s pouhými 2 panenkami
 - když uladští muži viděli, jak **působí na ženy**, rozhodli, že se C. musí **oženit** (prý by byla škoda, kdyby tak mimořádný člověk zemřel bez **potomstva**, hlavně však ženám pletl hlavu, což chtěli zarazit)

- vyslali tedy napříč Irskem **9 mužů**, aby pro něj našli **ženu**, všichni se však po roce vrátili s **nepořízenou** – a tak se na cestu vydal sám Cúchulainn:
- zamířil na hrad prohnaného, nejobávanějšího **knížete** jménem **Forgall**, u něhož nemohl čekat dobré přijetí, jeho **dcera Emer** však odpovídala jeho představám: chytrá, zběhlá v ženských uměních, cudná a nápadníkům nepřístupná
- ta ho nejdřív **odmítla**, neboť byl ještě **bezvousý**, tudíž pro ženu mladý a nezkušený
- pak mu dala podmínku dokázat jí, že **dospěl** a zvládne mimořádné věci:
 - 1) musí dokázat hrdinské činy na říčních brodech a zabít při tom 100 mužů**
 - 2) musí přeskočit 3 valy a jednou ranou zabít 8 mužů z 9, přičemž tomu 9., který je jedním z Emeřiných bratrů, se nesmí nic stát**
 - 3) musí s ní a její nevlastní sestrou – a k tomu se zlatem a stříbrem, jež je obě vyváží – uniknout z otcovského hradu a pak vydržet skoro rok beze spánku (od Samainu [1. listopad] přes Imbolc [Hromnice v únoru] a Beltene [1. květen] až po „obtížení země“ [tj. do podzimu])**

- Cúchulainn vše slíbil vyplnit, ale Emeřin úskočný **otec nesouhlasil**, že by měl mít ten troufalec možnost odvést si jeho dceru:
- při zdánlivě přátelské návštěvě u **krále Conchobara** sice kníže naoko chválil Cúchulainnovy kousky, ale v jeho přítomnosti řekl, že by pro něj bylo cennější, kdyby v **Albě** (tj. ve Skotsku) navštívil **válečníka** jménem **Velká pěst**, jenž je obávaný šermíř, a přiučil se od něj šermu (doufal, že se Cúchulain z takové návštěvy nevrátí živý)
- Cúchulainn do Alby skutečně vyrazil a u Velké pěsti ho čekala „**škola bolestí**“, čímž se naučil mnoho dovedností vyžadujících obratnost a ptačí lehkost (hrdinský otáčivý tanec na hrotu oštěpu apod.)
- „škola bolestí“ mohla být paralelou **iniciačních rituálů** (viz iniciace přírodních národů: dlouhé bdění, půst, schopnost odolat fyzické bolesti, blízkost smrti atd.)
- jenže válečnickova **dcera Dornall** (šeredné stvoření s křivýma nohama, rudými rozježenými vlasy a černým obličejem) se do Cúchulainna **zamilovala...**
- **odmítnout ženu** byla tehdy obrovská **urážka** (v mýtu jde o pozůstatky matriarchátu: k odmítnutí ženiny námluvy bylo třeba mít pořádnou kuráž)

- Cúchulainn si to troufl, Dornall mu přísahala **pomstu**, přičemž mu záludně sdělila, že „škola bolestí“ skončila, ale aby dosáhl skutečné dokonalosti, musí pokračovat do země smrti, tedy do **zásvětí** (jež se v irokeltské mytické krajině nacházelo v dnešním **Skotsku**)

Učení u matky smrti Scáthach:

- matka smrti **Scáthach** (tj. „stínová“, „tmavá“) byla **mistryně ve zbrani** sídlící v Albě, její **ošklivá dcera** se jmenovala **Strašlivá** (Uathach) a mýtus ji popisuje jako **strašáka dětí**
- Cúchulainn putoval do „země tmy“ a zpočátku měl dva společníky – **krále Conchobara** a svého pozdějšího **vozataje Loegaira**
- uražená **Dornall** vyčarovala Cúchulainnovým druhům před očima **přelud jejich vlasti** tak lákavě, že se Cúchulainnovi oba ztratili v mlze a vrátili se domů, načež hrdina musel v iniciační cestě do země stínů pokračovat sám
- cestu mu zkřížil mytický **netvor** podobný lvu – Cúchulainn ho zkrotil: skočil mu na hřbet a netvor se tak stal jeho **jízdním zvířetem**, které jej 4 dny provázelo prvními nebezpečími jako byla **chůze po laně** napnutém přes **propast** – kdo se do ní zřítíl, propadl smrti (častý motiv objevující se v mnoha mytologiích při vstupu do podsvětí)

- v jiné verzi musel přejít **most** s vysoko vyklenutým středem – když se na most vkročilo, druhý konec se vymrštil a odhodil dotyčného zpět, Cúchulainna most 3x odmrštil, ale počtvrté ho popadla hrdinská zběsilost, a tak se hrdinským **lososím skokem** přenesl doprostřed a most přešel (lososí skok je mimořádný výkon ryby, která postupuje proti proudu i přes vodopády ke svému cíli – obnově života; pokud hrdina použil toto umění, ocitl se v mezní situaci, kdy mu šlo o život)
- bylo to znamení, že jeho iniciace proběhla, nezasvěceného totiž most vždy znovu odmrštil (přejde jen ten, kdo smí dojít do **země stínu a smrti**)
- Cúchulainn našel vlastní cestu (která mu později umožnila také návrat)
- matka smrti **Scáthach** podle mytologie **lehává na zádech** ukrytá ve větvích posvátného **tisu** (jehličnatém neopadavém jedovatém stromu, jež Kelti považovali za magický **strom smrti**) a učí své **dva syny**:
- jeden se jmenuje **První** a druhý má jméno **Červ**
- vleže své syny při **incestu** zasvěcuje do **tajemství plození a smrti**, jež jsou si nebezpečně blízko

- **Strašlivá** (ošklivá dcera Scáthach) se do Cúchulainna **zamiluje** a poradí mu, ať skočí Scáthach na hrud' a nasadí jí **hrot meče** mezi **prsa** (podobně zacházel Odysseus s Kirké)
- když ho Scáthach **prosí o život**, C. má podmínku, aby mu splnila **3 přání**:
 - 1)** naučit ho všemu válečnému umění a zacházení se zbraněmi – tzv. „**dar tváře**“
 - 2)** dát mu svou dceru bez nároku na peníze za ni – tzv. „**dar rozumu**“
 - 3)** věštit mu budoucnost – tzv. „**dar počítání**“
- Scáthach to učiní a C. tyto dary využije v budoucích bitvách (např. při tažení za býkem – viz později)
- ad **1)** z bojového výcviku je nejpozoruhodnější jeho závěr, kdy mu **Scáthach** prozradí tajemství absolutně **smrtící zbraně** zvané **Gae bolga**, nástroje, který lze použít pouze **pod vodou** a vymrštít jen prsty u nohy: zbraň vnikne protivníkovi do **konečnicku** a **zničí ho** zevnitř (zacházet s touto zbraní se z lidí naučil pouze Cúchulainn a zachránil si tím život)
- ad **2)** Cúchulainnova podmínka, že s ním má Scáthach **zasnoubit** svou dceru **Strašlivou** bez nároku na věno, má kulturněhistorické kořeny:

když se za nevěstu **zaplatilo**, znamenalo to, že takový „obchod“ je **závazný** (keltské ženy i keltští muži žili v pohlavní volnosti, ale duševní věrnost patřila ženě nebo muži, s nimiž byli smluvně spojeni posvátnou svatbou)

- takže **zasnoubení** se Strašlivou bez nároku na peníze znamenalo, že **není závazné**, neboť Cúchulainn je zaslíben **Emer** – a to až do smrti (soužití se Strašlivou po dobu učení u Scáthach však mohlo mít význam ve smyslu zkušenosti s **negativní stránkou ženského aspektu**)
- ad **3)** Scáthach coby vládkyně nad životem a smrtí vládne také **jasnozřivostí**, a tak mu sdělí, co ho čeká: osud jednotlivce, jenž musí být ve střehu, zatímco ostatní „spí“, a také **smrt v mladém věku**
- Cúchulainn zůstal u Scáthach **rok a den** (během té doby byla Scáthach napadena svou úhlavní **protivnicí**, amazonkou Aífe, se kterou jí C. pomohl bojovat...)
- nakonec **splnil všechny 3 úkoly**, které mu **zadala Emer**, dcera knížete, o jejíž ruku předtím požádal

Uloupení býka z Cúailnge / Tažení za býkem z Cúailnge:

- základní zápletkou je uloupení **mytického býka**, kolem čehož vznikl rozsáhlý mýtus...
- jádrem sporu jsou **dva býci**
 - býk: indoevropské mytologické dědictví? (viz *Epos o Gilgamešovi*, hindské mýty apod.)
 - protože Keltové věřili nejen v existenci **zásvětí** (nešlo o klasické podsvětí, ale o jinou „dimenzi“, o nehmotný svět), věřili i v **převtělování duší** (reinkarnaci), a tak žili i tito dva býci předtím jiné životy – ve vzájemném soupeření na sebe brali **různé podoby**, které se stávaly dalšími zdroji jejich **svárů a zhouby**:
 - v **dřívějším životě** byli tito býci **pasáci vepřů** jménem **Rucht** a **Runce** v **Munsteru** (provincie na JZ Irska) a **Connachtu**, kteří si ve všem pomáhali
 - lidé je však proti sobě poštvají, a tak jeden druhému **proklel stádo vepřů**

- obě stáda strádala a pasáci byli pro neschopnost propuštěni ze služby
- zrodili se pak jako **draví ptáci**, potom jako **mořské stvůry**, pak **jeleni** – a vždy spolu **bojovali**
- pak se „proměnili“ ve **válečníky**, v **démony** a v **draky**
- v **7. zrození** se stali **červy**, z nichž jednoho **vypila kráva** z pramene v **Connachtu** a druhého kráva z pramene v **Uladu**
- tak byl býk **Donn** zplozen v **Uladu** a býk **Finnbennach** v **Connachtu**
- mýtus oba býky popisuje:
 - **Donn** (tj. „**Tmavý**“) je **černohnědý**, pyšný, divoký, krutý, ryčící a červenooký, silný jako náraz vlny, jako medvěd, jako dračí vztek, jako královský hněv... na jeho hřbet se vejde 30 mužů... je popisován jako „*miláček svých krav, větší než kopec, býk světa*“
 - **Finnbennach** (tj. „**Bělorohý**“) má bílou hlavu, bílé rohy, bílé nohy a břicho červené, doslova jako by se koupal v krvi... i on je popisován epitety jako „*milenec svých krav, zrozený pro vítězství v říji, velký démon Finnbennach*“

- oba býci jsou **ztělesněním královské moci** a zároveň i **démonickými bytostmi**, jež si vyřizují dávné konflikty
- býk nedával mléko ani nerodil telata, spotřeboval však mnoho krmiva, takže stačil jen 1 na stádo kvůli množení (vybíral se vždy ten nejlepší)
- **Donn** je též keltským **bohem smrti** – můžeme se domnívat, že býk téhož jména má něco společného s **podsvětím** (možná s podsvětním aspektem slunce či slunečního boha?)
- bílé rohy **Finnbennachovy** zase připomínají **srpky měsíce** nebo ženský aspekt v souvislosti s měsíčními cykly

- **Finnbennach** původně patřil do stáda vládkyně **Connachtu** jménem **Medb** (původní manželka krále **Conchobara**, na jehož uladském paláci Emain Macha se učil mladý Cúchulainn; pak si vzala **Aililla**), patrně představovala pradávnu **bohyni**, bojovnou vládkyni Irska či později zbytku Irska bez Uladu, kde se už její kult neudržoval
- vládkyně Medb jezdila na **bojovém voze** v čele vojska, ozdobená zlatým diadémem v rozevlátých vlasech, na ramenech jí sedávala **fretka** a **pták** (nosili jí zprávy), v boji ji chránila osmice bojovníků a již pouhý **pohled** na ni **oslaboval** nepřátelské vojsko tím, že jim ubíral 2/3 sil
- povahu Medb ozřejmí význam jejího jména: „**opojená, opojná**“ (neznamená to, že by byla ustavičně opilá, ale že její vědomí je vzdáleno jakékoli mužské racionalitě – něco jako **extáze** blouznivé ženy nebo věstkyně, která žije v chronicky ženské běsnivosti, čímž se rovná **bohyni války**, snad také erotické extáze), žila v „**opojení plodnosti**“
- Medb utekla od krále Conchobara z Uladu i s jeho majetkem (možná souvislost s přechodem od matriarchátu k **patriarchátu** v severní části země)

- to, že opustila Ulad, lze chápat jako **vyhlášení nepřátelství** mezi oběma krajinami (snad tam přestal být její kult provozován a ona uctívána?)
- pyšnila se prý svým uloupeným **jměním** (v symbolické rovině to mohlo souviset s poklady z jejího posvátného háje)
- v **Connachtu** se provdala za krále **Aililla**, její **sebevědomí** však bylo podlomeno (poddala se mužskému vládci)
- bílý býk **Finnbennach** se narodil krávkě, která byla v **majetku Medb**, ale časem pohrdl Medbiným stádem a přeběhl do **Ailillova stáda**, což lze mytologicky chápat i tak, že už nechtěl být ve stádu, jež je **majetkem ženy** (konec matriarchátu)
- i s býkem tak měl Ailill majetek mnohem větší hodnoty než Medb
- to bylo pro Medb **urážkou**, nepokusila se však odvést svého býka zpět, ale rozhodla se hrdě **poohlédnout po jiném**:
- její poselstvo našlo **rovnocenného býka** v **Uladu** (dle jiné verze jí to pověděl starý druid): byl to černohnědý **Donn**
- Medb skrz své poselstvo požádala uladského krále **Daireho**, aby jí ho půjčil na jeden rok za velkorysou odměnu: **50 ročních jalovic**, jeden válečný **vůz** a její **svolná stehna**

- pozn.: šlo jí tedy evidentně o plodného „superbýka“, který by její stádo oplodnil
- slavnost **připouštění skotu** probíhala během keltského letního **svátku Lugnasad**, slaveného z 31. 7. na 1. 8. (svátek boha slunce a světla **Luga**, oslava žní a vzniku nového života)
 - tento svátek se slavil v nevýhodnou dobu: **probíhajících nebo vrcholících žní**, kdy měl každý hospodář napilno, aby stihl sklidit za dobrého počasí a nepřišel o část úrody
 - během svátku byly konány **dobytčí trhy** a v této době bylo ideální **oplodňovat krávy** (kdo měl býka, nechal ho právě v těchto dnech oplodnit vlastní krávy, aby měly silné potomky, ostatním býka zpravidla půjčoval jindy), březost krav trvá stejně jako u lidí **9 měsíců** – díky tomu nesl svátek symboliku spojenou i s lidským těhotenstvím, které děti byly zplozeny v těchto dnech, byly označovány jako **děti Lugnasadu** (viz např. **Cúchulain**, čili nebyl skutečným synem Luga, nýbrž patrně zplozencem v době Lugovy slavnosti)
 - naopak se děti **neplozily v květnu**, neboť by se narodily kolem února, kdy býval nedostatek všeho, a tudíž i největší úmrtnost dětí i dobytka

- to se králi **zamlouvalo** do chvíle, než se dověděl, že Medb vyhrožovala, že jestli její nabídku odmítne, odvede si **býka násilím**
- proto poselstvo vyhnal – Medb tím získala **záminku k válce**
- **čtyřmi pětinami Irska**, kde byl dosud starý **matriarchální kult udržován**, měla Medb **převahu nad Uladem**
- svolala tedy vojevůdce s vojáky ze 4/5 Irska **proti Uladu** – její mohutná armáda je líčena v **epické šíři**, mnozí jedinci s vlastní mnohatisícovou armádou (viz vojska v *Máhábháratě*)
- Medb se vypravila na kontrolu vojsk a uvažovala o možném výsledku nadcházejícího válečného tažení
- vtom se ukázala dobrá **víla Fedelma** (víla onoho místa):
„Byla nesmírně krásná, s vysokými spánky a štíhlými tvářemi, zlatými vlasy a černými řasami i obočím. Duhovky jí svítily 3 barvami, za šarlatovými rty se jí leskly zuby jako diamanty, byla oděna v rudě vyšíváný šat s kapucí a v ruce držela zlaté přadeno jako symbol své osudové moci.“
- byla ozbrojena a její vůz táhli dva vraníci

- vtom začala Fedelma svým **zpěvem věstit**: „*Vidím všechny bojovníky červeně, šarlatově rudě,*“ věšteckým přirovnáním popisuje nadcházející **Medbinu prohru**
- ač věštbu zopakovala ještě 2x, Medb jí **nevěřila**, nepříznivý výrok ji navíc rozhněval
- Fedelma však ve zpívané předpovědi pokračovala – vidí prý mezi bojovníky jednoho výjimečného: **Cúchulainna**
- svou vizi ukončila popisem **mrtvých s uťatými hlavami** a zmizela
- Fedelmu lze chápat jako ztělesněnou **intuici**, varovný hlas v královně Medb, která propadla válečné běsnivosti a odmítá si přiznat, že čas vlády jejího **kultu pominul**, proto je marné přinášet v bitvě lidské oběti
- Medb však varování **potlačila** – spoléhala na dávnou **Machinu kletbu**, že uladští muži budou neschopni boje ležet jak ženy v šestinedělí, hodlala tento strategický moment využít pro své vítězství
- vyrazila s vojskem v pondělí po svátku **Samhainu** (keltský svátek slaven večer z **31. října** na **1. listopadu**), kdy začíná temná polovina roku – konaly se významné **obřady** spojené s oběťmi v souvislosti s kultem

plodnosti, přičemž se slavil též **den mrtvých** [viz náš dnešní svátek Všech Svatých, tzv. Dušičky]

- Samhain lze zároveň považovat za keltský „**nový rok**“, představa počátku roku spojená s počínající zimou vycházela z vnímání času archaických kultur: i nový **den začínal už setměním** a nikoli až východem slunce ráno, takže i rok začínal už zimou a ne až jarem a novým vegetačním cyklem...
- Fedelma tedy vyrazila do boje, když se sluneční bůh nořil do podsvětí a **brány do zászvětí** (duchovní říše elfů) se otvíraly
- všeobecná **slabost** skutečně **postihla uladské muže** s výjimkou dvou:
- **Cúchulainna** (byl dosud „holobradý“, tedy nedospělý) a jeho adoptivního **otce Sualtama**, který pocházel ze světa víl
- královna **Medb** se chovala poněkud iracionálně: měla silnou armádu (bezmála **60.000 mužů**), měla však ve vojsku i **3x3.000** mužů, kteří jí naháněli **strach** – byli to **Galioninové**, muži ve všem racionálnější a dovednější než ostatní
- když zbytek vojska zarážel stanové kůly, jejich stany už stály, když ostatní začali rozdělovat oheň, oni už měli uvařeno a snědeno

- Medb se obávala, že tito muži zesměšní svým hrdinstvím zbytek vojska, nebo jí dokonce vpadnou do zad, proto je chtěla nechat ve spánku všechny **pobít** – nakonec se jí podařilo od toho **odradit** a Galioniny rozdělila mezi zbytek vojska
- tou dobou dostali uladění varování, že se do Uladu blíží Medb a její armáda – muži však byli oslabeni dávným Machiným **prokletím**
- **Cúchulainn** hodlal zemi proti jejímu vojsku **bránit sám**, jenže nemohl, protože zrovna na noc, kdy nepřítel hodlal překročit hranici, si **smluvil schůzku** – a dané slovo se musí dodržet
- proto zhotovil **dubovou obruč**, do ní v **ogamu** (irské hláskové písmo) vyryl zprávu nepřátelskému vojsku, že **nesmějí táhnout dál**, dokud se ze schůzky nevrátí, nasadil obruč na kamenný sloup a odešel na schůzku
- všichni čekali celou noc, Cúchulainn se vrátil ze schůzky, v poklidu se vykoupal a posnídal
- **Medb** se stejně mezitím rozhodla, že nepotáhne kolem kamenného sloupu, ale vezme to **oklikou**, a vpadne do Uladu odjinud (delší trasou, takže času bylo dost)

- když pak Cúchulainn vyrazil do boje a předjížděl na voze Medbino vojsko, natočil se k němu **levou stranou vozu** na znamení boje: mužům v předvoji **srazil hlavy** a narazil je na větev, kterou u brodu zabodl do země
- díky **3 darům** od Scáthach (dar tváře, dar rozumu, dar počítání) dokázal přesně **odhadnout sílu vojska**
- porazil **dub**, přehradil jím cestu jako hraniční závorou a umístil na něj zprávu, že vojsko smí táhnout dál, jen když se některý bojovník přes tento dub přenesení s vozem na svůj 1. rozjezd
- **30 bojovníků** při tomto pokusu zahynulo, nakonec se však kousek podařil **Fergusovi** (vyhnanec z Uladu, který se přidal na stranu Connachtu a nyní táhl s vojskem Medb)
- Cúchulainn **srazil hlavy** dalším bojovníkům, prakem **metal kameny** do nepřátelského ležení, královně Medb dokonce sestřelil z jednoho ramene **ptáka** a z druhého **fretku**
- šířil děs a hrůzu...
- protože hlavním Medbiným cílem byla **krádež hnědého býka**, přiletěla mezitím za býkem **bohyně války Morigú** v podobě vrány a varovala ho

- nato **býk odtáhl** s 50 jalovicemi na **chráněné místo** (do černého kotle v rokli pastvin), Medbini zvědi ho **vypátrali** a hnali kolem Cúchulainna do **Medbina ležení**
- to byla pro Cúchulainna **potupa**, a tak ze vzteku zastřelil prakem každou noc **100 mužů**
- byl si vědom, že jeho hrdinské činy budou **opěvovány**, proto chtěl na nepřátele více zapůsobit, a tak se ukázal ve svátečním – popis hrdiny:
„Chtěl dát na odiv svou ušlechtilou, krásnou postavu před ženami a pannami a dívkami a básníky a bardy... A vskutku mladík Cúchulainn byl krásný... Měl trojbarevný vlas: dole hnědý, uprostřed krvavě rudý a na temeni zlatý jako korunu... Sto krásných rudozlatých kadeří se mu temně lesklo na šíji a hlavu pokrývalo sto purpurových vláken s vpletenými drahokamy... Měl sedm zářících panenek v každém oku, sedm prstů na každé noze, sedm prstů na každé ruce s nehty připomínajícími jestřábí drápy...“
- jeho slavnostní oděv sestával z *„přiléhavého purpurového pláště... na hrudi sepnutého zlatou a stříbrnou sponou... Pruhovaný hedvábný přiléhavý kabátec mu sahal až ke špičce válečné suknice z šarlatového brokátu.“*

- navíc měl podivuhodné zbraně a „*v jedné ruce držel 9 lidských hlav, v druhé 10 a hrozil jimi vojsku...*“
- ženy vylézaly mužům na ramena, aby ho spatřily, pouze **Medb** se neodvážila opustit hradbu štítů, již se obklopila
- ještě horší to bylo, když se Cúchulainna zmocnila **zběsilost**:
- „*Pak se mu všechny údy a klouby rozechvěly, tělo se mu v kůži otáčelo, až mu špičky nohou a kolena směřovaly dozadu, paty a lýtka dopředu. Lýtkové svaly se mu boulely na holeních jako pěsti. Žíly v šíjové jamce mu naběhly do velikosti dětské hlavy. Obličej mu zčernal, jedno oko vtáhl tak hluboko, že by je jestřáb stěží vyklovl, zatímco druhé oko vyběhlo až na tvář. Ústa se mu zkřivila, tváře a čelisti se rozevřely, až bylo vidět jícen, do nějž se z nitra tlačily plíce a játra. Srdce mu bušelo hlasitě jako řvoucí lev. Vlasy se mu zježily tak, že by se na ně dala napichovat jablka. Na čele mu vyšel válečníkův měsíc, silný jako brousek. Z temene vytryskl proud hnědé krve do výše stěžně a kolem něj se utvořila hustá kouzelná mlha.*“
- to jsou dvě z **mnoha podob** mladého **slunečního boha**, Lugova syna (v podobně děsivé podobě se **Kršna** ukázal **Ardžunovi** v *Mahábháratě*, konkrétně v části *Bhagavadgíta*)

- **Medb** byla následně ochotna **vyjednávat**: vyslala na jednání Cúchulainova pobratima (věrný přítel zvolený za bratra/pokrevní bratr) **Ferguse** (v některých verzích mýtu se o něm mluví jako o jeho pěstounu)
- Cúchulainn byl ochoten přestat metat kameny, pod podmínkou – aby mu **každý den** poslali k brodu 1 vynikajícího **soupeře na souboj**, přičemž slíbil, že nebude užívat žádné **nadpřirozené zbraně** ani schopnosti, jež do té doby získal
- toto ujednání obě strany nějaký čas dodržovaly
- všechny tyto souboje, které jsou popsány v náležitě **epické šíři**, se odehrály v **brodu**, který tvořil hranici mezi územími (hraniční přechod), šlo o symbolickou hranici vyznačenou **vodou** coby prastarým **živlem nevědomí** (snad život/smrt?)
- **Cúchulainn** v bojích **vítězil**, někdy si však musel připevnit **falešné vousy**, když se soupeř zdráhal bojovat s **holobrádkem**
- na **úmluvu o zbraních** však občas **zapomněl** a předváděl kousky, jež se naučil u Scáthach
- při boji si pohrával ve vzduchu s hroty oštěpů, jež na něj cílily, nebo přeskakoval z jednoho hrotu na druhý a chytal přitom ptáky

Souboje v brodu – epilog:

- souboj na život a na smrt Cúchulaina s jeho nejlepším přítelem Fergusem
 - přes den spolu bojovali o život, v noci si vzájemně ošetřovali rány a spali pod jednou přikrývkou
 - Fergus: spojován s představou **plodnosti**, 1. **milenec královny Medb** (věhlasné svou promiskuitou) a **druhem bohyně Flidais** – zosobněné přírody
 - popisován jako muž s **bouřným sexuálním chtíčem**, k jehož ukojení je třeba **7 dívek**
 - líčen v nadpřirozené podobě: má sílu jako **700 mužů**, vysoký jako **obr**, na posezení sní **7 prasat**, **7 jelenů**, **7 krav** a vypije **7 sudů** alkoholu
 - jeho insignií je **kouzelný meč** dlouhý jako **duha**
 - původně patřil k družině krále Conchobara z **Uladu** a byl **pěstounem** mladého **Cúchulainna**, ale spolu s dalšími hrdiny přeběhl ke **dvoru královny Medb**
 - zabil ho **Ailill**, když se koupal v **jezítku s Medb**

Epilog souboje býků:

- vleklá válka mezi oběma kraji – Uladem a Connachtem – měla být nakonec **rozhodnuta velkou bitvou**:
 - v noci před **závěrečným střetem** byl poslán býk **Donn** do **bezpečí v Connachtu**, kde ucítil nové pastviny a hlasitě zabučel
 - to uslyšel **Ailillův** býk **Finnbennach** – dosud se v jeho hájemství nikdo neodvážil způsobit takový hluk
 - oba býci spolu bojovali po celém Irsku **den a noc**
 - uladský **Donn** sice nakonec **zvítězil** a nabodl na rohy **Finnbenacha**, čímž ho zabil
 - také **Donn** však vzápětí **zemřel vyčerpáním**
 - zápas býků **symbolizuje soupeření** mezi oběma kraji (zmítající celým ostrovem)
 - Donnovo **těsné vítězství** a společná smrt býků představuje „pyrrhovo“ **vítězství uladských mužů** a následný **mír**

Cúchulainnova smrt:

- **Cúchulainn zemřel** poté, co od **3 čarodějnic** dostal předložený pokrm z **psího masa**, který pozřel (psí maso pro něj bylo **tabu**)
- v následné bitvě byl smrtelně zraněn **oštěpem**
- chtěl se napít vody z **jezera** a omýt si rány, přičemž zabil kamenem **vydru** vylézající z vody, která začala lízat krev z jeho ran – vydra se irsky řekne „**vodní pes**“
- aby **zemřel vzpřímeně** jako hrdina, ve věku **27 let**, připoutal se vlastním opaskem ke kamennému sloupu
- a pak mu nepřítel **Lugaid**, jenž mu prve způsobil vážné zranění oštěpem, **uťal hlavu**